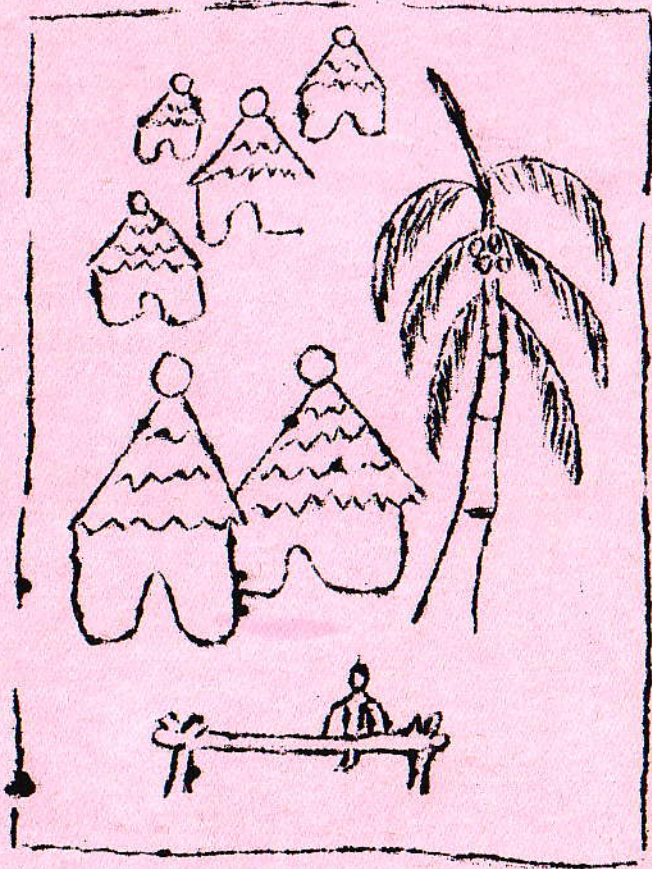

50Frs.

Kúmonyáa-déé

Sokodé, 1993.

Kúmontyáa-déé kutoluú

Kúmontyáa-déé nba né, Nowóó ge belé.
bénzée. Belé bogutoluú kegée Lóna-déé ge,
Camanáa níbááwu-daá.

Doo caanawú téeđu na téeđu-déé yóóni
batasíná Séeemasi-déé uráa kpáa síngayám
weyele ná ge wúro Bodí woogbóo idée tyáálí
iboná ukámusi búu wenkí bánýáá ku sísti:
Koróna né kulowú. Bujóó bujóó né, igoobiya
dabata woogóni batasíná yi, bariña boyóózi
bocóo nna.

Tóo, sáátu wenkí bows nna né, Lóna-déé
nba ge bánýáá we. A begée urú waadála
Kúmontyáa-déé, nge wesbéén na wísti daagaludé,
Koróna búu ge wónlosí.

Zaamáani wenkí yóóni na uráa yám wesde
né, nge anasáára woodó uráa sísti: bákali
búuni-daá bekédi kiderewu-daá. Bidée sáátu
né, wúro Jobó díi na ku kowúroo, nge ulé
woogbóo idée nba bekédi kiderewu-daá soomúu
kúboŋgi nakúro-de. Bows nna né, soomúu-de nba
ge bánýáá we. Nnaamú ubá begée kanjálka ge, bii-
yéle taadóo cofo niini. Bánvarim nmené né,
ánlám ge kazóo, nge Kúmontyáa-déé nba waázúu

adés farím na toovonúm. Euroozí ge bándarú
 bsdés yídabuwá síst: nmsnsweswá. Bujóóo
 bujóóo né, nge wúro waazí. Ulé wóbró ge wúro
 Kúra weedi. Nge ulé síst: lalésdó yóóni wesdé,
 nge uráa yám taféyí dwdor Nabúru féyí dännú
 buntdáars né. Bulé né, asée díllú dibimbidé-jó
 ge na boco dádés aláa ubíízu bónbodé kyaánu.
 Bika dudo a dówená kudonj-dóu, dibíízu duboná
 yú Sogodsyí lákúta. Tináwá turína tiiyele ná
 ge ulé waagálzú téédu níbááwu-jó. Budés
 sáátu kum né, wúro Bodí ajáa we, ulé wánbá
 ulá ábóní. Biyyéle bánýáá ulé ge síst: kúboní.
 Sáátu wenkí téédu waagálú níbááwu-jó né, tulé
 tidoyuú tá yíds. Búga né, a uró waagágóru
 deelí ggerenge nna, nyánnú síst méndés
 Kúboní-dés. Le buján búbsi bánýáá tu síst
 Kúboní-dés né nbulé.

Tóo, bujóóo bujóóo né, nge boogónu banú
 síst: téédu natóru kowe ná Kugbááfulu farándu
 bánvunýáá tulé síst Kúboní-dés. Amá, belé
 bénzée Luwóowá ge. Boogónu bocóo bamáázi né,
 nge síst: ngú dána we dédékée séédu kúduúti
 na botó síst: dégéskoobíre. Bulé né, a belé
 ge kúbonáa, dóó dibísi benewáa. Nna ge baaján
 babisi ná Kúboní-dés bánýáá síst Kúboniyóo-dés.
 Uráa-dés yáadi-daá ge búbsi bánýáá síst
 Kúmoniyóo-dés

Tóo, saáti wenki Jáama weegbé né, nge Faránsí woogóni. Ulé wgonde-daa ge waabisi ná banyaa sisi: Kómonyaa-dées háli na sinje. Anta, doo né, Kúbonyoo-dées ge banyaa.

Kómonyaa-dées, dännáa kowurobóoni natináazá.

- 1- Wúro Boqí-dées
- 2- Wúro Gúúni-dées
- 3- Wúro Kúra-dées
- 4- Wúro Agorígo-dées

Kúbonyaa-dées tíña ge siiná Jáama dibimbidé nbi si ngábarásíná Koróna búu.

Wúrowá wenbá béndíli Kómonyaa-dées kowuroo né ndó, baa weeni na idées kowurobowó.

1)- Wúro Boqí	Wúro Boqí-dées
2)- Wúro Gúúni	Wúro Gúúni-dées
3)- Wúro Jobó	Wúro Jobó-dées
4)- Wúro Kúra	Wúro Kúra-dées
5)- Wúro Agorígo	Wúro Agorígo-dées
6)- Wúro Aláasan	Wúro Gúúni-dées,

ulé waazá-daa ge tákaradá kuna kullí.

Kómonyaa-dées íba waalá caanawó ana-sáarawá-dées tumé dóni íná. Boogbóo we bobó bakádú abimbimé. Bilé budées tumé amú aalá dóni

hivyína amovzè; káma, nabóru-dés bándalí
 deelí né, búu gè bigés, na botó wè sùu:
 bées kú baɗu dibimbiqé. Toovonúm, bilé gè
 bínlám. Deelí ɗoɗo né, uráa wóngbowúu urodińáa
 gè na bafés búu íńtńáa Alijo búu nbilé. Timé
 amú adém-wórbó gè anasáára weeyéle baɗu
 tákpáawú fásti, bánvarím yóótu. Tilé amú bán-
 varím ti bilé né, anasáaráwá wóngbowúu ti gè
 bónbonáa bedés bánǵalúú bisáánti bánǵabistńáa
 bányanáa wè. Amá, bideléeri gè baabáazu
 caanawú timé ɗóni íńá amú adés ríiba ɗíi.
 Káma, bedés aláa waadilí yóótu tóo bika
 bánlúú bedés tèm bisáánti. Sùu-dés né,
 abimbimé. Alé aduná gè bánzuú bánlúú ɗamá-
 -daá, bika bánlám bedés fótóósi buɗskés na
 ɗiwure.

Tóo, ɗoo bujoo caanawú né, a nyáálí
 Sogodɗyí nyéɗɗé Kómontyáa-dés, naant na ndála
 téédu-daá né, buwná deelí ɗó buluzí bisí
 bika ló wándarazálí baa sáatu wenkí. Biyyéle
 uráa ɗabata weezini waalu ná ɗiɗáareyóo ɗum
 ɗiɗáa. Zaamánti buugúti bikóni bucsí na seriya
 né, nge kóbonáa waagurú bedés cáádu. Boogbóo
 cáádu bilé háli Camanáa.

Omanáa ína ge boogóni bukálú sísti: zííni kúboná nakóru wé títwó bányáa kú sísti tii-
gbádóó né kidaá. Títwó kú ní, kulé kuwe boo-
nóó-dáa ína ge. Zííni kú kídúná Kúmonyáa-
-dés dídáare. Nge téédu woogóni na tísúu ína
né, tídacáa títwó dídáare-dóu. Ngó dídáare
tónjowóu dúnváyina dídóu. Buróozí kú kizooléé
kúwílu wé sísti umó ge dídáare-dóu yoo. A
bojóó sísti beevii dídáare ge, bojóó yém.

Sááti wenkí kúbonáa woogóni bakábisi
daána hí, nge belé baajáa títwó bobó bakáduuru
títwó kú kújó bayáa zííni kú. Nge kulé kii-
véeri wé wenbí kizooléé sísti balá na buco bedés
téédu wé alaaíya né. Belé bagabisi daána
ge baagbíru wenbí búrúna búbóózi né basí
badamáa alaamísi wíre. Káma, wíre dúnqí ge
zííni waavúngázú sísti báláná bidés bukáata
kú. Bidés wíre dúnqí dídála né, téeré téeré
ge dweeníya waabáazi, sísti búkpóó na bitála
azáfaru né, zamó woózúlu kú wúro-dés wonóó-
-daá. Nge boogbóó sulúm na béézi basúu aláa,
bika abaaláa-daá náaru ukpóó féwu boboná tii-
gbádóó-de ína. Baku féwu, basáa mútu bíya na
kúbonáa beqi, botóó sóm bika bonyóó sulúm. Aná,
naaní na baku féwu umó né, beeléki zííni kú ge

bika beféeri ku susu: bevére kudée kumére yoo,
bulé né, sáratíwá lsu tína.

Tóo, kídíím búm baalá bi fna bulé né,
dudáare-daá fna ge bánjañ beđi bi bité, naáru
féyí wóngogbowúu bi ikégbená daána né. A bigés
weení weegízi alá bulé né, budúu woobósu sóózi
sím nbulé. Bidée sáatu né, asée nowéyáwá waa-
zúu téédi-daá. Bángalám sóózi sím bité né,
bándalíu daána né, na bosúu caanawú báare wúro-
-dées wonob-daá hálu tééwu ifé, bánbáare gbalayóo,
babáa láwá. Bi ján budúu bisíu baa bíni weení,
asée baalá bidée sóózi sím na buco téédi ucoo
alaafíya, tééwu alibáraka ngu iní, kídíím
alá fásti-daá, luru ukóni. Toovonúm, doo
babáazi sóózi sím lám, sáratí nakúru tokuti
tá kulá dodo.

Naaní na Kúmoniyáa-dées fba ilé fudúu
kífalvó né, buwéná saróo nskérs bánlizíu;
wúro-dées wonob-daá ge bánlizíu dokíya nskérs
basíu bika dugoré baa wendé akáđú fuduyóo,
sáatu wenkí beebéén biizúluki né, na bokpóo
bakálizí nbbáadará saróo, Bugutoluú susu
baalizí kudomíni wentí tígés usu tukpa uráa a
bigés beedi fudúu kífalvó né nbulé. Bulé
bidée fudúu kím né, foó-daá kútoótu si idi ná
kilé hálu kité.

Saróo kám kalizí-wóró né, nowéya nakóru igúti
kuvéyi, báa awéni wéndíi sokoró ge kazóo.
Budés wíre kées jíngáárl wíre ge. Báa. dóó
wenká-daá né, bíya wánvááru ge, káma, bángóu
kelimbé na súúni; uráa idi mútu bika botóo
sóm kazóo. Tóo, a bigés buzaaná fenoó sááti,
nge kelé kavulomáa, bíya wánmuvzé ge háli
téesu ucuuná fém; bika béndíi bónbusí.

Doo caanawó né, dóó tónjowóu kuvéyina.
kedés fereqó. Bilé budés fereqáa ge lizáa.
Lizáa wensí sáwe Kúmonyáa-dés né ndó.

- Wúro Agbédéni: Wúro Agorígo-dés nga nbulé.
Kelé kagés kpelé ge baazáa basu wúro-dés
dugoré-daá. Kelé kónjowóu kudomíni téesi-daá,
téesu unu kazóo bika kíqíim ulá fási-daá,
lurúu ukónu. Bánlaá ke nam, baláa ke kelimbíré.

- Wúro Caláázi: Wúro Bodí tuuná kelé. Kénveríi
téesi-dó, uráa ucuoná badi na alaafíya. Bánlaá
ke kelimbíré, baláa ke nam.

- Soboowó: Sáálím-dés nba tuuná kelé. Kelé
dodo kénveríi téesi-dés alaafíya-dó. Bánlaá
kelé kelimbíré.

- Agbanjó: Kelé kagés búúre ge na nyurúti
natíle. Naáru weegévii ná ke nyíidi-daá.

Kangara: Tээдү рiңа-дээ нгу ге кулэ
кугээ. Кулэ ге тээдү-дээ лизоо кúбоңга, кiн-
верii uráа-дээ weezíni-до. Амá, кулэ кубаасi
нэ, доо бáа wenhá wená kidээ нгу. Турiңа булэ
нэ, келимбэ ге бáнлаá тi.

Кúмонтыáа-дээ кiyaku wányánáа arezíma
wíre ге. Yaáráyóо ге кугээ, amadé, uráа
wónzúu кi ге казóо.

Nowóowá wenbá badúná Kúмонтыáа-дээ тээдү
нэ баасi, dánnáа sээдүwá ndi-ndi.

Wúrúmwá

Dááráwá

Móóláwá

Sandówá.

Tóо, wenbí Kúмонтыáа-дээ cowure кээ бу нэ
nbulé.

Mogoobiya aláa na abaaláa Tem kaladáa,
tákaradá kúna kígés kúnvulísi dáázá-dó ge.
Kínwílíi dāa caanadóm wentí dōo dājaájaanáa
waaalá bi ge dēdēs teevólási woozúu susuwúu
né.

Amá, dēnveerím míi sísti: téédi cíko ge
dānbuzi dīnmāa. Bilé né, a weení unyí sísti:
iwgná budēs wáfúlúde téédi natúrú-roozí
né, wānbuzi wkanmaa dāa wentí turíña tíwe
né, bika dībílzi dīnyóózi dīlá hīnāa
tīnganāa dānlām tí né.

Múgoobú Gaagbara Sooli Ngoobú.

" Histoire du village de Koumoniyodé".

1ère édition 1er tirage Novembre 1993.

(250 exemplaires.)

Imprimé par EDITEM B.P. 171 Sokodé.

N° d'impression: 43

Dépôt légal: 4ème trimestre 1993.